

De Warandepoort van de abdij Ten Duinen: een archeologisch onderzoek (Koksijde, W-Vl.)

LEHOUCK ALEXANDER

Inleiding

In september 2010 gingen in Koksijde de weg- en rioleringswerken in de Ter Duinenlaan van start. De werken in de Ter Duinenlaan maken deel uit van de heraanleg van de straat vanaf de Koninklijke Prinslaan tot aan de J. Van Buggenhoutlaan en worden in drie fasen behandeld. Daarin is ook het marktplein begrepen. De totale kostprijs van de heraanleg bedraagt 2,35 miljoen euro en zou tegen eind 2011 afgerond moeten zijn.

De straat, gelegen in de residentiële villawijk maakt deel uit van een verkavelingsplan uit de interbellumperiode en grenst aan het voormalige kerndomein van de abdij Ten Duinen. Er werd gedurende de maand oktober een preventief archeologisch onderzoek ingesteld, zonder dat de werken daarbij werden gehinderd. Hiervoor werd de gemeentelijke archeoloog gedurende een tweetal weken een bestuurd kraanmachine en een extra arbeider ter beschikking gesteld.

Vooronderzoek

Het schilderij van Pieter Pourbus uit 1580 is een geschenk uit de hemel voor een efficiënte archeologische begeleiding van deze wegenwerken. De Ter Duinenlaan volgt in het noorden voor een groot deel de oude abdijsmuur, maar dan net buiten het vroegere abdijsdomein waar vóór het einde van de 16de eeuw een aarden wal (konijnenwarande?) werd opgeworpen. Het zuidelijke deel van de straat doorsnijdt het neerhof van de abdij, waar bedrijfsgebouwen stonden. Op het traject werd ook verwacht dat de *warandepoort*, één van de poorten van het neerhof, aan het licht zou gebracht worden. De naam *warande* verwijst hier vermoedelijk naar het jachtterrein van de abdij in de duinen, waar vooral op konijnen werd gejaagd.

De straat maakt deel uit van een verkavelingsplan aangelegd vooraleer een aanvang werd genomen met de systematische opgravingen van de abdij (omstreeks 1950). Tot op vandaag bleef – deels vanwege haar ligging in de villawijk – nagenoeg 80 % van het ganse abdijscomplex voor onderzoek verborgen onder het duinzand. Juist die ligging maakt het middeleeuws bodemerfgoed bijzonder kwetsbaar.

Eerste resultaten, conclusies en verder onderzoek

Er werden sporen opgetekend over een afstand van ongeveer 275 meter. De archeologische lagen waren over het algemeen uitstekend bewaard vanaf 1.00-1.20 m onder het straatniveau. De oude laatmiddeleeuwse bodem bevindt zich gemiddeld tussen 1.80 en 2.40 m onder het straatniveau.

Het nieuwe bodemonderzoek onderstreept de aanhoudende strijd van de monniken tegen het zand. Volgens historische gegevens zou onder meer omstreeks het einde van de 16de eeuw de loopduin “Hoge Blekker” verantwoordelijk zijn geweest voor het einde van de abdij. Archeologische bodemprofielen, verzameld tijdens de werken aan de Ter Duinenlaan bewijzen voor het eerst dat meerdere duinverstuingen de abdij bedreigden: er zijn meerdere begroeiingsbodems waargenomen waarop eolisch duinzand werd afgezet. Het opstuivende zand kwam initieel vanuit Westelijke of Noordwestelijke hoek, uit de richting van wat we de hoge zeereepduinen noemen. Verder onderzoek van de nieuwe bodemstalen kan een doorbraak betekenen voor de klimaatgeschiedenis van de kuststreek tussen de 14de en 17de eeuw. Dit moet ons in staat stellen een beter inzicht te krijgen in de oorzaak van de zandverstuingen, één van de factoren die geleid hebben tot het verdwijnen van de abdij.

Het abdijdomein wordt omringd door een brede gracht van vijftien meter. De vulling van de gracht kon niet onderzocht worden wegens grondwater, maar blijft evenwel onaangeroerd en dus voor toekomstig onderzoek bewaard. Tijdens de graafwerken kon hier wel de *warandepoort* beter gelokaliseerd worden. Het vele bouwpuin heeft de ligging van het poortgebouw verraden, al werden er nog geen muren gevonden. De bakstenen poort werd vermoedelijk in de 13de eeuw gebouwd en verbond het neerhof met de *warande*, waarvan de aarden wal (konijnenwarande?) vermoedelijk deel van uitmaakte. De aarden wal liet zich voornamelijk opmerken in de oude topografie en minder op bodemkundig vlak. Het bodemonderzoek bracht tussen enkele noord-zuid verlopende greppels of grachten ook sporen van grondbewerking op het neerhof aan het licht. In 2011 wordt een vervolgonderzoek gepland.